

VERBINDING VAN KLEUREN BIJ DE GEWASSEN ;

DOOR

H. C. VAN HALL.

In het *Album der Natuur* 1868, bl. 311—315, heb ik de aandacht gevestigd op de kleursverandering, in zooverre als deze bij een en dezelfde plant gezien wordt. In verband hiermede wil ik thans wijzen op de kleuren der gewassen in betrekking tot de hen omringende voorwerpen.

Ik wil hierdoor trachten den kring der waarneming van hen, die daartoe in de gelegenheid zijn, op eene voor hen aangename wijze uit te breiden. Een ieder toch die buiten woont en liefde voor de Natuur heeft, vindt hiertoe menigmaal gelegenheid, en als hij steeds opmerkzaam rondziet, waarvan hij zich de gewoonte moet eigen maken, doet zich in ieder jaargetijde vaak het heerlijkste schouwspel aan zijn opgetogen blik voor; inzonderheid bij den aanvang en het einde van het schoone jaargetijde.

Reeds zeer vroeg in het voorjaar, vroeger dan men algemeen denkt, begint het blijde groen der lerken (*larix*) zich te vertoonen. In den zoo zachten nawinter van 1871—1872 zag ik hunne knoppen reeds op 7 Februarij zoo ver geopend, dat men de toppen der bladeren kon onderscheiden. Bij zacht weder, op het laatst van Maart, maar algemeener in April, steekt dit helder blauwachtig-groen allerbevalligst af tegen het dan nog bruine eiken- of beukenhout. Ras volgt het blijde groen der berken en tamme kastanjes; maar in het begin van Mei

geeft het schitterend geelachtig groen van den beuk een allerfraaiste tint aan het geheele landschap. De jonge takken van dezen boom zijn eerst alle krom nederhangend, en, even als zijne jonge bladen, met zijdeachtige haren bekleed; doch naarmate de takken steviger worden, strekken zij zich meer recht uit. Dan vallen ook de purperen steunbladen af, waarvan er telkens twee tusschen de nog opgevouwen jonge bladen gevonden worden. De sparren en dennen, welker groen ons 's winters zoo aangenaam is, schijnen dan bijna zwart in tegenstelling van het helder groen der beuken; althans waar deze in genoegzame hoeveelheid aanwezig zijn om die overheerschend blijde tint aan het landschap te geven. Het groen van berk en beuk komt goed uit bij de roodachtige, geelachtige of blonde jonge bladeren van het uitlopende eiken hakhout. Later in het jaar worden beide, zoo als men weet, nagenoeg van dezelfde kleur; de eik evenwel iets donkerder.

Rijzig verheft zich de Italiaansche populier, en zijne jonge geelachtig doorschijnende, als barnsteen gekleurde, bladen, steken schitterend af tegen den dan krachtig blauwen hemel. Hun groei herinnert ons de dichtelijke vergelijking — ik meen van KONSTANTIJN HUYGENS — die zegt, dat de mensch wel zijne armen naar den hemel verheft evenals de boomen, maar zijne wortelen steeds aan de aarde gehecht blijven.

De brem (*Genista scoparia*) toont in hare bloem het zuiverste geel (Napelsch geel, zouden de schilders zeggen) en vormt onder en naast de blauwachtig-groene dennen in dat jaargetijde de schoonste kleurschakeering. Als de stam van den den — ik bedoel den groven den (*Pinus sylvestris*) — een zekeren ouderdom bereikt heeft, krijgt hij een fraaie rosse kleur, waarom deze boom in Duitschland ook veel onder den naam van *Rothkiefer* bekend is. Die rosse stam steekt fraai af bij het blauwachtig groen van zijn bladerenkroon, vooral als de stam alleen staat en zijn kroon hierdoor die meer of min koepelvormige gedaante verkrijgt, welke ons in vele Italiaansche schilderstukken zoo zeer in het oog valt, maar die ook in Nederland bij onze gewone dennen, als zij niet in bosschen nauw bijeen staan, duidelijk wordt opgemerkt. Heerlijk schitteren de roode kantlichten, bij ondergaande zon, op de rosse dennenstammen.

Men kan eenigen aanleg aanmerkelijk fraaier maken door eene doelmatige schikking van verschillende boomen, niet alleen wat hun eigenaardige gedaante, maar ook wat hun kleur betreft.

Het helder groen van den gewonen *Acacia* (*Robinia pseudacacia*) en

zijn witte bloemen staan fraai voor den zwarten (of rooden) beuk; vooral in drooge en warme jaren, wanneer die paarsche kleur doorgaans krachtiger van toon is. In de schaduw is de zwarte beuk veel bleeker.

Plaats berken voor sparren; niet alleen om de verscheidenheid van vorm: de dunne, weinig bebladerde en vaak hangende takken van den berk met het statige rechtlignige van den *spar* (of zoogenaamden fijnen den) afwisselend; maar vooral om het witte van den berkenstam tegen de donkere sparren uitkomende. Dichterlijk zegt LENAU van dien stam:

Ich sah in bleicher Silbertracht
Die Birkenstämme prangen,
Als wäre dran in heller Nacht
Das Mondlicht bleiben hangen.

Het blauw des hemels boven ons vormt een schoonen achtergrond achter de heldergroene toppen der takken, en het bleekblauwe dampige verschiet aan den gezichteinder vormt in heuvelachtige streken een zachte en aangename grens aan ons gezicht, daar voor zijn bleekblauw de krachtiger geteekende voorgrond en de groene ruitvormige bouwlanden fraai uitkomen. Weinige kleuren zijn zoo geschikt om den achtergrond eener teekening uit te maken als dat grijsachtig blauw van het verschiet.

Dat de bladen in het najaar, even als de rijpende vruchten, allerlei andere dan de groene en daaronder zeer heldere kleuren krijgen, is welbekend. Wie herinnert zich niet den prachtigen aanblik, dien de loofbosschen, vooral van eik en beuk, in het najaar geven? Hierop kan men ook bij de plaatsing der boomen in eenigen aanleg letten. De daarom zoogenoemde *goud-esch* toch wordt geheel geel, niet alleen in de bladen maar ook in de takken; de Amerikaansche *roode en scharlakenroode* en de *verf-eik* (*Quercus rubra*, *Q. coccinea* en *Q. tinctoria*) erlangen de prachtigste roode kleuren. De daarom zoogenoemde *Evonymus atro-purpureus*, eene soort van Papenmuts, wordt bijna geheel zwart; doch het blijft slechts een onaanzienlijke heester. Zoo vindt men ook sommige soorten van Aalbes (*Ribes*), die in het najaar helder rood van kleur worden. Beuken groeien dikwijls bij sparren, en schitterend komt dan het rosse najaarsblad van den beuk, bij de laatste stralen der zon, tusschen het donker sparrenloof uit.

In October en November komt reeds weder de winterrogge voor den dag en erlangt midden in den winter een krachtige fraai-groene kleur (*color prasinus*). De witte sneeuw met hare flinkerende ijskristallen en de blanke doorschijnende ijzel op de boomen geven 's winters menigmaal het heerlijkst schouwspel, tegen de krachtig blauwe lucht afstekende; en zoodra de sneeuw maar even weggedood is, vertoonen zich talrijke Bladmossen (*Musci*) en Korstmossen (*Lichenes*) in hunne dan weelderigste vormen; vele soorten reeds beladen met duizenden vruchten en het herlevend jaar ons in den geest voorspiegeland.

In elke plant zien wij ook dikwijls eene fraaie verbinding (combinatie) van kleuren, waarbij de grondtoon gevormd wordt door groen, aan hetwelk andere kleuren, het rood vooral, zich bevallig aansluiten. Zoowel het schitterend blauw der bloem van de Eerenprijs (*Veronica Chamaedrys*), als het helder rood van die van het bevallig Robertskruid of stinkenden Ooievaarsbek, beide te gelijk in Mei bloeiende, voegen zich goed bij het groene blad, dat echter donkerder is bij de eerste dan bij de laatste, hetwelk wellicht met de kleur der bloemen in verband staat. Zoo is de bloem der *behaarde brem* (*Genista pilosa*) iets, hoewel nauw merkbaar, donkerder geel dan die van de gewone brem, beide te gelijk bloeiende, en ook het blad van de eerste iets; nauw merkbaar, donkerder groen dan dat van de laatste. Maar, hoe veel tinten ziet men niet van dat voor het oog zoo weldadig groen? Hij, wiens oog een fijn gevoel voor kleuren heeft, zal die verschillende schakeeringen van groen niet kunnen tellen, en dit niet alleen voor verschillende boomen, maar ook in eene en dezelfde soort, naar den verschillende ouderdom van het blad, zoodat men b. v. het St. Jans lot met lichter en soms geheel roodachtige kleur tusschen het donker groen op den eersten oogopslag herkent.

Met dit een en ander is het onderwerp verre van uitgeput; maar ik heb slechts enkele wenken willen geven, om ook anderen tot opmerkzaamheid op deze fraaie natuurverschijnselen te leiden en om den indruk weder te geven van hetgeen ik bijna dagelijks voor oogen heb. In andere oorden zal deze aesthetische beschouwing der Natuur zeker weder eene andere uitdrukking bekomen.